

Whom should we marry?

Shiur# 405 | Feb 28th 2023

רמ"א אבן העזר הלכות אישות סימן כא סעיף ה

י"א דאין לנהוג אפילו עם אשתו בדברים של חבה כגון לעיין ברישיה אם יש לו כינים, בפני אחרים (נ"י פרק חזקת הבתים).

לאור שנגנו. ודו"ק. וצרף לכאן דברי המלבי"ם [שמות י, כב] שכתב [אודות מכת חושך]: "הקב"ה השפיע אז אור הגנוז, ואור הרוחני, שלפי ערכנו יקרא בשם חשך. כמו שאור השמש הוא חשך אצל העטלף... דבעוה"ז הלבישו ה' בנרתיק, וגנוז באור השמש, כי אין בעלי חומר יכולים לסבלו. ובמצרים הפשיטו השם יתברך מנרתיקו, והחשיך את עיני המצריים, וישראל הוכנו אז לסבול האור, וראו על ידו מה שבמטמוניות". וכן כתב במאור ושמש פרשת בא [ד"ה ואיתא בכתב] בשם האר"י ז"ל. ודברים אלו מחוורים יותר לפי דברי המהר"ל כאן. (136) ראה למעלה הערה

Riddles of the Week

#1

רש"י פרשת בא פרק י פסוק כב

ויהי חשך אפלה שלשת ימים וגו' - חשך של אופל שלא ראו איש את אחיו אותן שלשת ימים. ועוד שלשת ימים אחרים חשך מוכפל על זה, שלא קמו איש מתחתיו. יושב אין יכול לעמוד, ועומד אין יכול לישב. ולמה הביא עליהם חשך, שהיו בישראל באותו הדור רשעים, ולא היו רוצים לצאת, ומתו בשלשת ימי אפלה כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הן לוקין כמונו. ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם, וכשיצאו והיו שואלין מהן והיו אומרים אין בידינו כלום אומר לו אני ראיתיו בביתך ובמקום פלוני הוא:

תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יא עמוד א

הוא דתן ואבירם - הן ברשען מתחילתן ועד סופן.

תרגום המיוחס ליונתן - פרשת בשלח פרק יד פסוק ג

וַיֹּמַר פְּרָעָה לְדָתָן וְלֵאבִירָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְּמִשְׁתִּירֹן בְּמִצְרַיִם מְטָרְפִין הַיְנוּן עִמָּא בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא טָרַד עֲלֵיהוֹן
טַעֲוֹת צָפוֹן נִגְדוּי דְּמַדְבָּרָא:

#2

רש"י פרשת בא פרק יב פסוק כב

ואתם לא תצאו וגו' - מגיד שמאחר שנתנה רשות למשחית לחבל אינו מבחין בין צדיק לרשע, ולילה רשות
למחבלים הוא, שנאמר (תהלים קד כ) בו תרמוש כל חיתו יער:

ילקוט שמעוני תורה פרשת בא רמז קצט

ועברתי בארץ מצרים [י"ב, י"ב] אני ולא מלאך והכיתי כל בכור אני ולא שרף וכו'.

Rabbi Yaakov Berman

ספר חסידים צוואת ר' יהודה החסיד

- כג. לא ישא אדם אשה ששמה כשם אמו, או שמו כשם חמיו, ואם נשאה ישנה שם האחד אולי יש תקוה.
- כד. שני בני אדם ששמותיהם שוים לא יזדווגו יחד בילדיהם, (ס"א לא יעשו נשואין לשני ילדיהם יחד), וזה ספק או לזרעו או לכל אדם [כמדומה לכל העולם ויש להזהר].
- טז. לא יבנה אדם בית של אבנים אלא יקנה, ואם בנה לא ידור בו ימים, כי הוא או בניו ימותו, אלא ימכרנו, ושל עץ ספק.
- יז. לא יבנה אדם בית על קרקע שלא עמד בו בנין מעולם, ואם הוא אינו רוצה להניחו פנוי אז לא ישב בו שנה תמימה [לא ידור אדם בבית שנבנה על קרקע שלא עמד שם בנין מעולם אם לא שידורו בו בני אדם שנה ראשונה].
- לג. אחים נשואים [יחד] לא ידורו בעיר אחד, וסימן לדבר כי ישבו אחים אחים יחדיו וגו'.
- לח. לא ילך אדם מביתו לדרך ויחזור לביתו אם שכח איזה דבר רק יעמוד לפני הבית לישאול מה שצריך.
- לט. לא ימשח אדם מנעליו ביום שדעתו לילך לדרך.
- נא. לא יקרא איש מזרעו את בנו יהודה ולא שמואל.

שו"ת חתם סופר אבן העזר ח"א סימן קטז

ע"ד מי שרוצה לדבק בבן טובים בחור וטוב אלא דחייש מ"ש העולם משום שמות הבח' עם החותן ושם אמו כשם אמה של המשודכת אהו' מאן דלא קפיד לא קפדין בהדי' ובפרט דאיכא כאן זכות תורה דאפי' אדבית עלי מתכפר בתורה וגמ"ח מכ"ש פי' ובאמת לא מצאתי חשש זה בס' חסידי' כלל כ"א בסי' תע"ז שם נאמר דלא ישאו האב והבן ובן הבן שלשה נשים ששמות שלשתן שוות ותו לא נמצא דבר וזהו חבורו של ר"י החסיד ש"מ דליכא קפידא במידי אחרינא ויהי' זיווגם עולם יפה הכ"ד א"נ. פ"ב יום ג' ב' דר"ח תמוז תקצ"ג לפ"ק. משהק"ס מפפד"מ.

שו"ת צמח צדק (לובאוויטש) אבן העזר סימן קמג

בדבר ששאלו ממני על קישורי התנאים שהמחותן נקרא שמואל בנימין. וגיסכם שהוא המחותן השני נקרא ג"כ שמואל ואחותיכם אשת גיסכם הנ"ל חוששת אולי מחמת זה נתגבר עליה החולאת שלה לפי ששמעה שיש לחוש לזה ע"פ צוואת ר' יהודה החסיד נ"ע. הנה בתשוב' שב יעקב חאה"ע סי' כ"ג נשאל על כיוצא

בזה ששם החתן והמחותן היו שוים והשיב ששמע מכמה גדולי רבנים שלא הקפידו ע"ז אפילו לכתחלה מטעם המבואר שם שי"ל שצוואה זו היא רק לזרעו דהחסיד נ"ע. וכיוצא בזה כתב בשו"ת נודע ביהודה מה"ת חאה"ע סי' ע"ט והאריך בזה. אך בנדון זה אין צריך לכל זה כיון שאין שמותיהם שוים ממש שזה נקרא שמואל וזה נקרא שמואל בנימין א"כ אין זה כלל שמותיהן שוין. (וכן השיב כאאזמו"ר הגאון נ"ע שגם בענין אם שם הכלה כשם חמותה שבזה יש קפידא יותר משאר שמות שוין לפי שזה הוזכר בספר משנת חסידים גם כן דף פ"ה ע"א ולא הוזכר שם עוד דבר כלל ואפשר הוא מהאריז"ל ולא נזכר שם שיהיה זה לזרעו דוקא. משא"כ בצוואת רי"ח שי"ל שזהו רק לזרעו כו'. עכ"ז אם אין השמות שוין ממש כגון שהאחת נקראת רחל והב' נקראת רבקה רחל עד"מ אין לחוש. כ"ש בנדון זה דשמות המחותרים [אין] שוין שבלא"ה אין זה קפידא לפ"ד השב יעקב בשם גדולי הרבנים כנ"ל. דכשאר שוין ממש כנדון זה אין שום חשש כלל וכלל). ובחינם היא מצטערת ותולה בוקי סריקי בהשידוך ח"ו על לא דבר ממש. דבנדון זה אין שום חשש בעולם כלל:

אגרות קודש

עבודת ה'

קעו

באיזה ענין וכו' [שבאמת גם זה נובע מהיצה"ר כי בצד הקדושה הרי הענין דזריזות מהענינים העיקרים, אבל אין זה יצה"ר הנקי בלשון העולם], ולנצח אותו בנקל יותר, כיון שהנהגה דעצלות ורשלנות היא גם היפך השכל האנושי הפשוט ולא רק היפך דשכל של איש הנקרא שכלי או שכל דנפש האלוקית דוקא.

במ"ש אודות השידוך אשר שמה כשם אמו, יש לחשוב אודות שידוך זה רק באם לאחת מהן יוסיפו שם, ועוד זאת שלא ידורו במקום אחד.

תוספות מסכת קידושין דף נב עמוד א

והילכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם - מעשה בא לפני ר"ת בבנו של הר"ר אושעיא הלוי שקידש בת עשיר אחד ואמר בתך מקודשת לי סתמא ולא פירש פלונית בתך ואמר ר"ת דמקודשת ולא מיבעיא אם שידך באחת מהם בשם ואח"כ קידשה סתם דאדעתא דהכי קידשה אלא אפי' לא שידך בשם אלא שנתרצו בפה ואמר פלוניתא אתן לך יש לנו לומר דאדעתא דהכי קדיש דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ועוד אפי' לא פירש נמי אפי' בפה יש לנו לומר דקידש הגדולה משום דלא יעשה כן במקומו לתת הצעירה לפני הבכירה והר"ר מנחם מיוני נחלק עליו ואמר דהא הוי נמי כמי שקידש אחת משתי אחיות ואי כדברי

ר"ת דהגדולה מקודשת משום דלא יעשה כן במקומנו זה אינו לא לרבא ולא לאב"י דהא אפילו לאב"י דאמר הוו קידושין לא אמרינן אלא להצריכה גט אם כן זה נמי צריך ליתן גט ואף ר"ת חזר בו ולא עבד עובדא.

רשב"ם מסכת בבא בתרא דף קכ עמוד א

להלן - כשנישאו בנות צלפחד מנאן הכתוב דרך גדולתן דכתיב ותהיינה מחלה תרצה חגלה ומלכה ונועה בנות צלפחד לבני דודיהן לנשים ומסתבר דכך נולדו כדכתיב לא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה (בראשית כט).

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ב סימן א

באח צעיר אם יכול לישא אשה קודם אחיו הגדול כשאחיו מקפיד

י"ח אלול תשכ"ב. נשאלתי מהגאב"ד דשארמאש שליט"א באח צעיר שנזדמן לו שידוך הגון ואבי הכלה רוצה דוקא שישאנה תיכף ולא יחכה עד שיזדמן לאחיו הגדול שידוך וישא תחלה משום שרוצה שישא קודם שימלאו לו עשרים שנה והאח הגדול מצטער מזה אם רשאי הצעיר לישא תחלה ואם האב רשאי לעזור להצעיר כדרך האב לבנו.

והנה פשוט לע"ד דאף לכתחלה יכול אח צעיר לישא אשה אף שאחיו הגדול לא נזדמן לו עדיין אשה לישאנה כי הרי הוא מחוייב לישא אשה ואיך שייך שלא יקיים חיובו בשביל שאחיו הגדול לא מקיים ואף שמה שאינו מקיים הוא מצד האונס שלא נזדמנה ההוגנת לו מ"מ לא שייך שלכן יתבטל גם הצעיר ממצותו איזה זמן בלתי ידוע. וכ"ש שהאשה שנזדמנה להצעיר אינו רוצה אבי האשה לחכות משום שרוצה שהחתונה תהיה קודם שנמלאו לו עשרים שנה ואם לא יתבטל הענין משום שאינו רוצה בחתן שיהיה יותר מבן כ' שנה והוא שידוך הגון שודאי אין עליו להפסיד ענין חשוב בשביל זה. ומה שראיתי איזה מחברים הביאו מהש"ך יו"ד סימן רמ"ד ס"ק י"ג לאסור הוא טעות גמור שהש"ך בשם הב"ח איירו בשעומדין שני האחים לעשות נישואין שכבר נשתדכו שניהם והנידון הוא רק לענין כבוד איזה נישואין יעשו תחלה שמחדשין שיעשו נישואי הגדול תחלה אף שהקטן גדול בחכמה שמפרשי שג"ז הוא בכלל מה שא"ר אמי בישיבה הלך אחר חכמה במסיבה הלך אחר זקנה שפרשב"ם במסיבה של משתה וה"ה לנישואין שאין הכוונה לסעודת נישואין דהוא מסיבה של משתה דמה לנו בשביל מה עושין המשתה אלא הפירוש וה"ה למעשה הנישואין וכן פ"א אף בלשון הטור והש"ע מסיבה של משתה או של נישואין עיין שם בב"ח שהאר"י ונאמר דין זה ביו"ד בהלכות כבוד ת"ח אבל באם הגדול אין לו עדיין אשה לישאנה אף שהגדול הוא גם ת"ח גדול ממנו אינו צריך לחכות עד שישג הגדול אשה דאף איש פשוט אין לו לבטל מצותו בשביל ת"ח. וגם הא כבוד לא שייך אלא בקדימה כשיכולין תרוייהו לעשות ולא כשאחד מהן אין יכול לעשות עתה וכהא דאיירי התם במסיבה דמשתה. ובנות צלפחד נזדמנו לכולן למי להנשא בזמן אחד ולכן השיאו אותן לפי גדולתן דמסיבה הלך אחר זקנה

והנה ראייה מוכרחת מהא דקידושין דף ס"ד דהמקדש את בתו סתם אין הבוגרות בכלל ומוקים לה בגמ' דשויתיה הבוגרת שליח ואמרה ליה קידושי שלך אפ"ה לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה הרי מפורש דמקדש את בתו קטנה ממש קודם שמישא בתו הבוגרת ואם היה איזה איסור או אף קצת עולה הי"ל לקדש את בתו הגדולה קודם, והתם הא החיוב שעל האב לקדש בתו קטנה אינו יותר מלהשיא בתו גדולה דבנותיכם תנו לאנשים שהביא רש"י הוא גם על גדולה דהא עישור נכסים איכא נמי לגדולה והוא בשביל מצוה זו דתנו לאנשים והכוונה הוא רק דמצוה דקטנה רק עליה רמיא ומצוה דבוגרת גם עליה בעצמה רמיא דיש לה דעת כדפרש"י שם אבל ודאי כשישיא את הבוגרת ג"כ יקיים מצוה ומ"מ אמרינן דהוא חזקה על כל אדם שכוונתו לקדש את הקטנה שמוטלת יותר עליו מהגדולה ואף שעיקר הדבר דלא ישיא הצעירה נאמר בבנות, וכ"ש באחין שהחיוב על הצעיר הוא רק נישואי עצמו ואין עליו שום חיוב לנישואי אחיו שודאי אין לו למנוע ממצותו בשביל שאחיו עדיין לא נשא. ומש"כ התוס' /קידושין/ בשר"ת בדף נ"ב דבאמר בתך מקודשת לי סתמא אף בלא שדיך יש לנו לומר דקידש הגדולה משום דלא יעשה לתת הצעירה פשוט דאינו משום איסור דמפורש בגמ' שם דליכא איסור אלא משום דכן דרך העולם שלא יקדשו הצעירה קודם הגדולה ואיירי כששתיהן שוות ששתיהן קטנות דרמיין עלייהו או שתיהן גדולות דשויהו לשליח דלכן הגדולה קודם. ולכן ברור שאח הצעיר אין לו להמנע מלישא בשביל אחיו ומה שאומר אחיו שהוא צער גדול מזה שישא הצעיר אדרבה אסור לו להצטער מאיסור קנאה, והאב רשאי לעזור לבנו הצעיר, אך אם אומר האב שחושש שיחלה בנו הגדול מזה אין לו לעזור, אבל אין לאסור להצעיר אף באופן זה דכי שייך לחייב לאחד כשיאמר לו חברו שאם לא יתן לו חפץ פלוני במתנה יחלה מזה שיתן לו החפץ כדי שלא יחלה דהא איהו מתחייב בנפשיה שאין לו להתחלות מזה ואם הוא באופן שאין עליו חיוב מצד מצות צדקה ודאי אין לחייבו לזה ליתן את שלו בשביל זה שרוצה בדבר שאין לו לתבוע מדינא וכן הוא ממש בעובדא זו שאין לאסור להצעיר מלישא כדינו וחיובו ועוד להפסיד בשביל שכן רוצה הגדול ואומר שיחלה ע"י זה.

ומה שרצה כתר"ה לומר דאולי יש להצעיר להמנע משום שהוא בושט עבור הגדול והוא כעין הלבנת פנים שהוא איסור חמור, הנה גם לענין הבושט הוא רק שבעצמו מתבייש מזה דהא הרבה יש שמתאחרין מלישא בשביל הרבה טעמים אם בשביל שיש שרוצים ללמד שחושבין שאחר הנישואין שיהיה רחים בצוארו לא יוכל ללמד כדאיתא בקידושין דף כ"ט אם בשביל ענין פרנסה שרוצין להסתדר באיזה אומנות וכדומה ויאמרו גם עליו שיש לו איזה טעם. וגם הא כשירצה לאחותי דרגא כעצת חז"ל ביבמות דף ס"ג ישיג אתתא ואיך שייך שיעכב לאחיו בטענה שבושת הוא לו, במה שרוצה להתגאות ולחכות עד שיזדמן לו אשה חשובה שתרכה בו. וגם מסתבר שלא שייך לאסור לאדם מלעשות עסקיו וכל צורכי גופו בטענה שאחד יתבייש ע"י זה במה שהוא לא הצליח כמותו. ולכן איני רואה שום איסור ואף לא שום דבר שלא כהוגן בזה שישא הצעיר תחלה ואדרבה זכה במצוה רבא דנישואין ופ"ר שחייב בן עשרים ולא יצטרך לבקש זכותים להנצל מהעונש דאמר רבא ותנא דב"ר ישמעאל והוא דבר ברור לדינא. משה פיינשטיין.

תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ע עמוד א

אמר רבה בר רב אדא אמר רב: כל הנושא אשה לשום ממון - הויין לו בנים שאינן מהוגנים, שנאמר: בה' בגדו כי בנים זרים ילדו; ושמא תאמר: ממון פלט? תלמוד לומר: עתה יאכלם חדש את חלקיהם; ושמא תאמר: חלקו ולא חלקה? תלמוד לומר: חלקיהם; ושמא תאמר: לזמן מרובה? ת"ל: חדש. מאי משמע? אמר רב נחמן בר יצחק: חדש נכנס וחדש יצא וממונם אבד.

רמ"א אהע"ז סימן ב ס"א

הגה: כל הנושא אשה פסולה ב משום ממון, הויין לו בנים שאינם מהוגנים. אבל בלאו הכי, שאינה פסולה עליו אלא שנושאה משום ממון, מותר (תשובת ריב"ש סימן ט"ו) וכו'. ומי שפסקו לו ממון הרבה לשדוכין וחזרו בהם, לא יעגן כלתו משום זה ולא יתקוטט בעבור נכסי אשתו, ומי שעושה כן אינו מצליח ואין זיווגו עולה יפה, כי הממון שאדם לוקח עם אשתו אינו ממון של יושר, וכל העושה כן מקרי נושא אשה לשם ממון, אלא כל מה שיתן לו חמיו וחמותו יקח בעין טוב ואז יצליחו. (ב"י בשם א"ח).

חלקת מחוקק סימן ב ס"ק א

וכל העושה כן מקרי נושא כו'. אף על גב דלפני זה כתב כל שאינה פסולה עליו מותר לישא משום ממון היינו אם נותנין לו ממון (ברצון טוב) אבל לעגן כלתו בשביל זה זה או לעגן עצמו ולהמתין מלישא אשה עד שימצא אשה שתתן לו ממון אסור וכן סיים בא"ח ורבים נכשלים בעבירה כשאין נושאין אשה במהרה ועליהם נאמר כל הנושא אשה לשם ממון וכו' כלו' שהעיכו מלישא אשה בשביל חמדת ממון גורם לו להוליד בנים זרים:

ביאור הגר"א אבן העזר סימן ב ס"ק ו

כי הממון כו'. כמש"ו וכל העושה כו' וזהו דלא כריב"ש הנ"ל ועח"מ אבל העיקר דס"ל לא"ח דכל משום ממון ה"ל ג"כ נושא כו' אלא דאם ה' לוקחה בלא"ה אף על גב דלוקח ממון ג"כ אין נקרא נושא כו' וז"ש אלא כו':

ערוך השולחן אבן העזר סימן ב ס"א

וכל הנושא אשה שאינה הגונה מפני יופיה או מפני ממונה הויין לו בנים שאינם מהוגנים וגם הממון לא יתקיים [רפ"ד דקדושין] אבל אם נושא אשה כשירה לשם ממון שאלמלא ממונה היה נושא אחרת אין בזה עון ואדרבא ראוי לעשות כן אם הוא ת"ח דעי"ז לא יצטרך להיות טרוד הרבה בענייני העולם וכן נוהגין אנשים ישרים ליקח ת"ח לבתו וליתן לה ממון הרבה ולהחזיקו על שולחנה כמה שנים שישב וילמוד ואין לך מצוה רבה מזה ובשכר זה מצליחים בעסקיהם.

חפץ חיים - ספר המצוות הקצר מצוות לא תעשה מצוה מ

מצות לא תעשה שלא לחמוד דבר של חבירו

שנאמר (שמות כ, יד): "לא תחמוד וגו'". וחמדה הוא, שמשתדל להוציא מחשבתו לפועל, ומרבה רעים על חבירו ומפציר בו, עד שלקחו ממנו; אף על פי שנתן לו ממון הרבה, הרי זה עובר עליו. ומצוי זה בחתן, שמכביד על חותנו קודם החתונה, שיתן לו דבר פלוני ופלוני, מה שלא התנו על זה בשעת כתיבת התנאים, ואף על פי שחותנו ממלא מבוקשו, אף על פי כן עובר החתן על לאו זה ד"לא תחמוד" (ועיין בראב"ד פ"א מהלכות גזילה).

תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף קי עמוד א

אמר רבא: הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה, שנאמר: ויקח אהרן את אלישבע בת עמינדב אחות נחשון, ממשמע שנאמר בת עמינדב, איני יודע שאחות נחשון היא מה תלמוד לומר אחות נחשון מכאן, שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה. תנא: רוב בנים דומין לאחי האם.

שולחן ערוך יורה דעה הלכות נדרים סימן רכח סעיף מג

נשבע לתת בתו לפלוני לאשה לזמן פלוני, ובתוך הזמן קלקל המשודך (פירוש המזדווגין עצמם יקראו משודכים מענין ומצאן מנוחה (רות א, ט) כי תרגום ותשקוט הארץ (שופטים ה, לא) ושדיכת ארעא) (לט) מעשיו, פטור הלה משבועתו. <נא> וה"ה אם המירה עב' (מ) אחות המשודך. הגה: קיא' וי"א דוקא אם נשאר בקלקולו, או שבא לבית דין בעודו בקלקולו (מא) ואי אפשר להנשא לו, כגון שהמיר דתו, אבל אם חזר בתשובה ואח"כ בא הנשבע לבית דין, צריך התרה לשבועתו אעפ"י שפטור מן הקנס ששיעבד עצמו אם יעבור מכל מקום צריך התרה לשבועתו (הגהות מרדכי דשבועות דלא כב"י ועיין בתשוב' הרב סי' ק' שאלה י"ד). אבל אם בא לבית דין בעודו בקלקולו, אפילו התרה לא צריך, דהא אי אפשר שתנשא למומר, ומאחר דהותר באותו הזמן, הותר לעולם אף אם יחזור בו אחר כך, וכן נראה לי עיקר (שם).

שולחן ערוך אבן העזר הלכות קידושין סימן נ סעיף ה

ראובן שידך בתו לשמעון בקנין ושבועה והשלישו שטרות, ואחר כך אירע <ח> שהמירה יא {ה} אחות יג' המשודכת, יכול שמעון לחזור בו ופטור מהקנין ומהשבועה ומחיוב השטר (דהיינו הקנסות שעשו ביניהם). (נ') ואם החזיר השליש השטר למשודכת, לא עשה כלום. וה"ה (ס') אם נשתתית המשודכת, שיוכל המשודך לחזור בו. (ע') יב וכן אם קלקל המשודך מעשיו, {ו} יכולה המשודכת לחזור בה ופטורה מהקנין ומהשבועה ומחיוב השטר.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מט עמוד א

ואל ישא בת עם הארץ - שאם מת או גולה בניו עמי הארץ.

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק ד סימן כג אות ג

אם יש להוכיח מהנהגתו שאינו ממזר או בן הנדה

ומאחר שכתר"ה כותב שהבחור הוא בן תורה שלמד כמה שנים בישיבות ומסתמא הוא ירא שמים לא אמנע מלכתוב עוד איזה סמך מדברי אגדה, מה שאמרתי זה שנים רבות לאחד ששאל אם ישיא לבתו בחור שהוא ת"ח וירא שמים ובעל מדות ישרות שאמו לא הלכה לטבול במקוה מעולם שא"כ הוא בן הנדה שאף שבן הנדה כשר לקהל ואף לכהונה מ"מ איכא בזה ענין פגם שאינו ראוי להתחתן עמו אף שכשר כדאיתא בב"ש/אה"ע/ סימן ד' ס"ק ט"ו בשם הד"מ, דהא איתא במס' כלה רבתי ריש פרק שני דאיכא סימנים להכיר בן הנדה שהוא עז פנים וכיון שהוא בן תורה ויר"ש הרי הוא סימן שאינו בן הנדה שלכן נהי שלא שייך לסמוך ע"ז לדינא להתיר דבר האסור כגון לר"א דעז פנים הוא סימן שהוא ממזר ולר"ע הוא ממזר ובן הנדה לא נסמוך ע"ז לומר על סתם אדם שהוא בחזקת כשרות שהוא ממזר וגם לא נאמר על מי שהוא לפי הדין ממזר או ספק ממזר לא נברר מזה שאינו ממזר וכמפורש בפ"י נחלת יעקב עיין שם, מ"מ לענין בן הנדה דליכא שום איסור אלא שיש מעלה בעלמא שלא להתחתן יש לסמוך על הסימנים שאינו בן הנדה דהמציאות שלא היתה נדה בשעה שנתעברה בבן זה הא איכא מציאות הרבה שרחצה בים להנאתה דאף שלובשות איזה כסות הנקרא בגד ים (ביידונויג סוט) הא אין זה חוצץ מדינא, ולבעלה חולין הוא ולא בעי כוונה כדאיתא בחולין דף ל"א ע"א, ואף שלא עשתה הפסק טהרה ולא ספרה ז' נקיים היה גליא כלפי שמיא שהיתה נדה ולא זבה שנטהרה תיכף אחר שבעה כשפסקו דמיה ואף שנהגו בנות ישראל לישב ז' נקיים וקבעו זה לחובה לא שייך זה לענין הבנים שודאי אינו בן הנדה. ומה שלא סמכינן גם לדינא אף שח"ו לפקפק בדברי חז"ל אבל הא סימנים לאו דאורייתא וגם אלו הסימנים לא עדיפי משום שאירע קצת שאף כשרים הם עזי פנים ואירע קצת גם להיפוך, ואולי יש להחמיר שלא לסמוך על סימנים אלו גם לפסולי דרבנן כיון שלא הוזכרו בגמ' אבל יש לסמוך לענין בן הנדה שהוא רק מעלה בעלמא.